

Ameriko je predsedoval Lorenz Mikoletzky (Avstrija), razprava pa je potekala predvsem v zvezi z osnutkom priporočil za dostop do arhivov, ki ga je izdelala projektna skupina pri MAS in ki bi ga naj potrdil Svet Evrope. Priporočilo je že bilo na dnevnem redu seje Komisije za kulturo pri Svetu Evrope, končna potrditev pa bi lahko sledila v kratkem času. Pri omenjenem priporočilu ne gre za zakonsko veljaven akt, temveč za standard, ki bo imel veliko veljavo, zato bo potrebno spremeniti nekatere formulacije. Gre predvsem za koordinacijo med državami in za minimalen standard za dostop do arhivskega gradiva, na podlagi katerega bi naj države razvile svoje strategije, ne pa za zakonsko prisilo. Treba pa je poudariti, da je nesmiselno pričakovati, da bo ta priporočila mogoče uveljaviti tako v Evropi in Ameriki, kot tudi v državah v razvoju, predvsem zaradi velikih razlik, ki se kažejo na področju osnovne dejavnosti arhivov.

Težišče četrte delovne seje je bilo izobraževanje arhivistov na področju pravnih vprašanj v arhivski dejavnosti. Vsi razpravljalci (A. Manhaya - Senegal, Trudy Peterson - Open Society Archives, Ann Pederson - Australia, Jacques Grinnard - Kanada in Angelika Menne-Haritz - Nemčija) so si bili edini v mnenju, da postaja zakonodaja kompleksnejša predvsem zaradi t.i. krovnih standardov in nekaterih osnovnih vprašanj v arhivski stroki. Prav zaradi tega je potrebno posvetiti veliko več časa izobraževanju na področju zakonodaje. Izobraževanje se mora spremeniti glede na stanje v praksi. Celotno dogajanje se preinika v smeri kompleksnosti, naloge postajajo zahtevnejše, arhivisti pa morajo biti sposobni reševati te naloge. Vsekakor pa je potrebno upoštevati dejstvo, da arhivistov ne moremo in ne smemo spremeniti v pravnike, zato je potrebno pri pripravi arhivske zakonodaje navezati tesnejše sodelovanje s pravno stroko, arhiviste pa spričo obveščati o novi zakonodaji. Vendar pa se morajo študentje vsekakor naučiti razlikovati med zakoni in strokovnimi standardi, saj lahko njihovo nepoznavanje povzroči veliko nepotrebnih zapletov. Arhivisti se morajo hiti sposobni prilagajati novim zakonodajam, pri izobraževanju pa morajo pridobiti določeno osnovo na področju zakonodaje.

Peta delovna seja pa je obravnavala različne teme iz vsakdanje arhivske prakse. Mike Baker je predstavil dejavnost v zvezi s projektom o zgodovini klimatologije. Diskusija pa je potekala še o tehničnem dostopu do arhivskega gradiva, problemu arhivov iz obdobja II. svetovne vojne in o poplavah na Poljskem.

Ob zaključku konference je sledila še 4. seja delegatov, na kateri so podali generalno poročilo o delu Mednarodnega arhivskega sveta za leto 1996-1997, predlog programa za 1998, poročilo o pripravah na XIV. mednarodni kongres arhivov, ki bo potekal leta 2000 v Seviliji, ter finančno konstrukcijo za leto 1998. Poleg tega pa je bilo podano tudi poročilo o uveljavitvi etičnega kodeksa v posameznih državah in o dejavnosti komiteja "Blue Shield".

Kot zadnje dejanje XXXII. mednarodne konference je bila na dnevnem redu še administrativna seja Mednarodne konference Okrogle mize arhivov. Na seji je bil potrjen zapisnik seje z dne 6. septembra

1996, na kateri je bil med drugim podan tudi pregled aktivnosti med leti 1992-1996, ter program dela CITRA za leto 1996-2000. Erik Norberg (Švedska) je predstavil dejavnosti v zvezi z XXXIII. konferenco CITRA, ki ho leta 1998 v Stockholmu in kjer bodo potekale tudi slovesnosti ob 50. obletnici Mednarodnega arhivskega sveta. Na seji pa so bila sprejeta tudi priporočila in resolucije. XXXII. mednarodna konferenca Okrogle mize arhivov je mnenja, da morajo mednarodne organizacije, še posebej tiste v okviru Združenih narodov v svojo dejavnost vključiti tudi programe, ki bodo omogočali dostop do arhivov kot pomembnega dela svetovne dediščine, ter da je potrebno pri razvoju nacionalne in internacionalne zakonodaje vključiti specifična določila o varovanju arhivskega gradiva, brez katerega dostop do le-tega ni mogoč. Hkrati izraža željo, da bi Svet Evrope sprejel priporočila za standardno evropsko določilo o dostopu do arhivskega gradiva, ki bi jih sprejele vse evropske države članice CITRA, ter da osnovno izobraževanje na področju arhivistike vključi v svoje programe tudi elemente pravnega značaja in poskrbi za sprotno izobraževanje in dopolnjevanje s področja zakonodaje. Avtorske pravice in intelektualna lastnina pa so tematika, ki naj ostane na dnevnem redu prihodnjih konferenc. Konferenca pa hkrati predlaga Mednarodnemu arhivskemu svetu, da skupaj z UNESCO na podlagi poročila o arhivskih tajnih službah nekdanjih represivnih režimov nudi pomoč oblastem pri uvedbi priporočil in resolucij mednarodnega arhivskega sveta ter da skupaj z IFLA in ICOM izdela pregled vandalizma in kraje v arhivih, muzejih in knjižnicah.

Slovenijo smo na konferenci zastopali kar trije predstavniki, in sicer dr. Jože Žontar iz Arhiva Republike Slovenije, doc. dr. Peter Pavel Klasine ter Zdenka Semlič-Rajh iz Mednarodnega inštituta arhivskih znanosti pri Pokrajiskem arhivu Maribor.

Zdenka Semlič-Rajh

Festival nemega filma v Pordenoneju, 12. - 19. oktober 1996

V italijanskem Pordenoneju je od 12. 10. do 19. 10. 1996 potekal XV. festival nemega filma.

Na festivalu so bili predstavljeni filmi razdeljeni v sledeče tematske sklope:

- filmi iz Dežele Sovjetov 1918-1924,
- Poljub za Herberta Brenona,
- Madžarski dinamizem,
- Nove impresije Maxa Davidsona,
- predstavitev filmov, ki jih hrani UCLA Film and Television Archive,
- Animator Gregory La Cava in
- 100. obletnica modernih olimpijskih iger.

Prikazani so bili še drugi filmi izven zgoraj navedenih tematskih sklopov. Glavni program in predvajanja so potekali, kot vsako leto, v kinu Verdi.

Prvič je bil na festivalu organiziran Filmski sejem

v bivšem samostanu sv. Frančiška, kjer so bile razstavljene knjige in revije.

Druga novost je bila Video sekeija, v kateri so predvajali madžarske filmske seriale in Rdeče filmske novosti. To so dokumentarni filmi iz obdobja madžarske revolucije. Finski filmski ustvarjalec Erkki Huhtamo je v svojem filmu Arheologija filmskih podob (The Archeology of the moving images) prikazal razvoj kinematografije. V programu so bile predvajane neidentificirane ameriške filmske komedije.

Škoti so predstavili film Chaplinov Goljat. V iskanju pozabljene škotske filmske zvezde (Chaplin's Goliath. In search of Scotland's forgotten star).

V soboto, 19. 10. 1996, na zadnji dan festivala, je bila, tako kot vsako leto, podeljena nagrada Jean Mitry, poimenovana po znanem francoskem filmskem zgodovinarju in kritiku. Letos je nagrado prejel Charles Musser za odkritje filma Za - La - Mort režiserja Emilia Gbioneja.

Prikazano je bilo veliko število filmov različnih žanrov. Osnovni program je obsegal sedem tematskih sklopov.

1. Dežela Sovjetov 1918-1924

V letih 1918-1920 je v Rusiji prevladovala produkcija kratkih igranih in dokumentarnih filmov, imenovanih agit filmi. Cilj proizvodnje je bila propaganda med širšimi ljudskimi množicami. Filmov niso predvajali v kinodvoranah, ampak na ulicah, trgih in na prostorih za agitacijo, v tako imenovanih agit - vlakih. Najboljši primer za to je bil film Dzige Vertova Agit vlak VCIK. Njegov naslednji prikazani film Sovjetske igračke iz leta 1924 je redek primer ukvarjanja Vertova z animacijo. Izvira iz adaptacije politične satire o NEP-u, objavljene v Pravdi.

Kratki film znanega režiserja in teoretika Sergeja Ejzenštajna Dnevnik Glumova iz leta 1923 je "kino - feljton", ki se je vrtel med gledališko predstavo, ki jo je sam režiral.

Zelo zanimivi so bili filmi Vladimirja Gardina, režiserja in scenarista. Leta 1913 je posnel svoj prvi film. Gardin je bil tudi teoretik montaže, ki je v nasprotju s teorijo montaže Kulešova. Po Gardinu naj montaža ne bi zavrla psihološkega stila iz predrevolucionarnega obdobja. Namesto tega naj se stare paradigme prilagodijo novim idealom. V programu sta bila predvajana filma Srp in kladivo iz leta 1921 in Spekter nad Evropo iz leta 1924, po zgodbi Rdeča maska E.A. Poeja. V filmu so čudovite sekvence sanj in dvojna ekspozicija. Na podlagi drame takratnega ministra za kulturo, Anatolija Lunačarskega, je Gardin posnel leta 1924 film Kjučavničar in kancler. Pod vplivom ameriških detektivskih trilerjev je istega leta posnel film Štiri in pet, vohunsko zgodbo.

Predvajani so bili tudi filmi ruskega režiserja in teoretika Leva Kulešova. Leta 1921 je posnel dva filma, Stvaritev človeka in Stvaritev zemlje, v katerih je eksperimentiral z montažo. Po njegovi teoriji se smisel sekvence določi kot posledica meje med različnimi posnetki. Odkril je, da lahko s kombinacijo različnih prostorov z montažo ustvariš impresijo ene-

ga samega prostora. To je poimenoval tehnika "ustvarjanja prostora". Predvajani so bili njegovi filmi Projekt inženirja Praja iz leta 1918, Sanje Tarasova iz leta 1919, o obletnici Rdeče armade in Novinar iz leta 1927, iz obdobja NEP-a.

Iz leta 1919 so bili predvajani agit filmi: Za rdečo zastavo Vladimirja Kasjanova, Device z gore - Legenda o Antikristu Aleksandra Sanina, Tovariš Abram Aleksandra Razumnija, Delaveci vseh dežel združite se Borisa Šuškeviča, o proslavi prvega maja, Dezerterji Evgenija Slavinskija, presenetljiv film o dezerterjih, ki se želijo vrniti domov, Vladarjeva nova oblačila Jurija Zeljabuskija, po pripovedki Hansa C. Andersona z ironičnim prikazom cesarja, in Delavce Šavrev, Časlava Sabinskega.

Filmi iz leta 1920: Zavzetje zimskega dvorca Nikolaja Evreinova, Aleksandra Kugelja, Nikolaja Petrova in Borisa Sanina, stilizirana baletno gledališka predstava, Mati Aleksandra Razumnija po noveli Maksima Gorkega, Arsen Džordašvili/Unio generala Grazanova, Ivana Perestianija, Podoželje v času sprememb, Časlava Sabinskega, nenavaden film za obdobje agit filma, zelo stiliziran in posnet v nizkem ključu.

Filma iz leta 1922: Ni sreče na zemlji Aleksandra Pantelejeva, prikaz časa NEP-a, Polikuška Aleksandra Sanina, po pripovedki L.N. Tolstoja.

Filma iz leta 1923: Trdnjava Suram Ivana Perestianija, Poveljnik brigade Ivanov Aleksandra Razumnija, v katerem je prikazano ljubezensko razmerje med Ivanovom in hčerko vaškega duhovnika ter zanimiva sekvenca govora glavnega junaka proti cerkvi in religiji.

Iz leta 1924 so bili predvajani filmi: Samozvani predsednik Mihajla Vernerja, surrealistična politična satira z za tisti čas neverjetnim predvidevanjem nacizma - svastike in fašističnega društva, Boris Savinkov/ Zgodba o razočaranju Aleksandra Buskina, na podlagi političnega stripa o sojenju Borisu Savinkovu, znamenemu socialističnorevolucionarnemu teroristu in članu začasne vlade ter nasprotniku boljševikov, Razbojnik Arsen Vladimirja Barskija, eksotična pripoved o razbojniku v Gruziji, N+N+N - Nini, davki, žalost Vladimirja Smidgofa, satira o NEP-u, tipična za studio Sevsapkinu iz Leningrada v letih 1922-1925. Vir za filme so bile ameriške slapstick komedije, politični plakati, časopisi in sovjetski ekscentrični teater. Sovražnik Časlava Sabinskega, o prikazu odnosa očeta in sina, ki se odloči, da se bo pridružil revolucionarjem, Doživetja Ivana Nolita, posnet v Rostovu, o preneteneu, ki se okoristi z ljudmi, verujočimi v svete relikvije, Dajte revnim in vzemite bogatim Jacova Poseljskija, pozni agit film o zavarovanju na kmetih, Menih Vasilij Graznov Časlava Sabinskega, zanimiv primer protireligioznega filma iz zgodnjega obdobja sovjetske oblasti.

II. Poljub za Herberta Brenona

Festival je bil posvečen ameriškega režiserju in scenaristu Herbertu Brenonu. Brenon je bil eden najplodovitejših režiserjev. Posnel je več kot 300 fil-

mov. Znan je bil kot vrhunski "obrnik" nemega filma, mojster melodrame in pustolovskega filma. Močno je nasprotoval uvedbi zvočnega filma, čeprav je do leta 1940 snemal tudi v tej tehniki. Bil je znan po tem, da je uspešno nadziral igro znanih igralcev, kot na primer Pole Negri, Lona Chaneyja, Nazimove in Norme Tallmudge, ki so dostikrat pretiravali v svoji igri v filmih drugih režiserjev.

Kot vrhunec prvega dne festivala je bil zvečer prikazan Brenonov film iz leta 1924 Peter Pan. Prikazana kopija je bila obnovljena in ponovno pobarvana (tinted). Za melodramo Sanje iz leta 1911 v režiji enega izmed velikanov in pionirjev ameriške in svetovne kinematografije Thomasa H. Inceja je napisal scenarij. Nekompleten, naklonjen delavcem in protikapitalističen, kar je bilo značilno za tisti čas, je film Dolgi štrajk iz leta 1912. Zelo zanimiv je njegov film Poljub Pepelke iz leta 1925, v katerem so odlično prikazane sekvence sanj, pomešane s prizori iz realnega življenja. Pustolovski film Ivanhoe, posnet v Angliji leta 1913, preseneča z dinamiko, ki jo redko srečamo v tistem obdobju. Drugačen je film Absinthe iz leta 1914 o igralcu, podvrženemu pijači in živčema v pariških revnih četrtih. Film je delno ohranjen. Nenavadna je usoda filma Zrnaga in mir/Invazija na Britanijo iz leta 1918. Posnet je bil v obdobju močne protinemške propagande. Prva verzija je zgorela spomladi leta 1918. Brenon je takoj začel snemati drugo verzijo, ki pa je bila končana ob kapitulaciji Nemčije. Film ni bil nikoli javno prikazan. V strokovnih krogih zgodovinarjev filma je prevladovalo prepričanje, da je film uničen. Na veliko veselje in presenečenje se je ohranil del filma. Po tem, kar je ostalo, se da sklepati, da je pri snemanju šlo za velik projekt, ki naj bi bil podoben Griffitovi mojstrovini Rojstvo naroda. Leta 1913 je Brenon posnel do takrat tretjo filmsko verzijo filma Dr. Jekyll in Mr. Hyde. V melodrami Smej se klovn, smej je igral Lon Chaney. Film je bil posnet leta 1928 in je nekompleten. Film Ulica pozabljenih, posnet leta 1925, je melodrama o poklicnih beračih. Tudi ta je nekompleten. Z igralko Polo Negri je Brenon leta 1923 posnel zgodovinsko melodramo Španska plesalka. Oba filma, Točka preloma iz leta 1924 in Plešoče matere iz leta 1926, sta melodrami. Brenon je snemal tudi v Italiji za italijanske producente. Prikazan je bil njegov prvi film iz leta 1920, Skrivnostna princeza. Zadnji nemi film, ki ga je posnel, je bila Rešitev iz leta 1929. Film je bil posnet po zgodbi Josepha Conrada. Prikaz filmov je zaključil pustolovski film iz leta 1926, Beau Geste. Zgodba se dogaja v severni Afriki in prvič se na filmu prikaže Tujska legija.

III. Madžarski dinamizem

Po letu 1907 sta se proizvodnja in prikazovanje filmov na Madžarskem zelo razmahnila. Po letu 1910 so bili filmski ustvarjalci pod vplivom danskih, nemških in francoskih ustvarjalcev. Filmi so bili posneti na podlagi domačih in tujih literarnih predlog. Po letu 1915 začne prevladovati ameriški sistem produkcije.

Vsako leto je bilo posnetih več kot ducat filmov.

Zelo malo filmov se je obranilo in še ti so v večini nekompletni.

Po padcu madžarske sovjetske oblasti leta 1919 je moralo večje število filmskih ustvarjalcev zapustiti državo.

Med tistimi, ki so ostali, je bil Bela Balogh. Posnel je več kot sto nemih in zvočnih filmov. Na festivalu so bili prikazani njegovi filmi Skrivnostna poroka iz leta 1920, Zmrznjen otrok iz leta 1921, sentimentalna zgodba polna socialne kritike, in Pod gorami iz leta 1920, pastoralna oda.

Mihaly Kertesz, pozneje znan pod imenom Michael Curtiz, je do leta 1919, preden je zapustil Madžarsko, posnel 47 filmov. Večina filmov se ni ohranila, tisti, ki so se, so nekompletni. Za razliko od drugih madžarskih filmskih ustvarjalcev Kertesz filmov ni snemal po predlogah literarnih del, ampak je snemal preproste filme o ljubezni, pustolovščinah in zločinu. Po letu 1920 je šel v Avstrijo in leta 1926 v Hollywood. Prikazana sta bila dva njegova filma, Invazija Tatarov iz leta 1917, delno ohranjen, in Moj brat prihaja iz leta 1919. To je njegov zadnji film, posnel na Madžarskem. Film ima propagandni značaj in prikazuje življenje mladega revolucionarja.

Sandor Korda, pozneje znan kot Alexander Korda, je prvi film posnel leta 1914. Do leta 1919 je režiral 24 filmov. Zaradi sodelovanja v revoluciji je moral v začetku dvajsetih let zapustiti državo. Nato je na Dunaju posnel 10 filmov. Od leta 1927 je delal v Hollywoodu, kjer je posnel 10 filmov. V Franciji je v začetku tridesetih let posnel dva filma. Leta 1932 je v Londonu ustanovil London Film Productions in od takrat naprej večinoma deloval kot producent. Prikazan je bil njegov film iz leta 1928 Zlati človek.

V programu so bili predstavljeni še filmi naslednjih režiserjev: Felixa Vanyla Rumeni zrebček iz leta 1913, Kornela Taborija Pufi kupuje čevlje iz leta 1914, burleska v ameriškem stilu. Oba filma sta bila nekompletna. Trije filmi, vsi iz leta 1918, pomembnega režiserja Alfreda Deesyja: Afrodite, melodrama, posneta v Dalmaciji, Boj za življenje in Mlada žena, prav tako melodrami.

IV. Nove impresije Maxa Davidsona

Max Davidson je bil predvsem igralec v komedijah. Igral je v nemih in zvočnih filmih. Vsi predvajani filmi so bili posneti v dvajsetih letih. Večino filmov je režiral Leo McCarey, znan režiser kratkih komedij. Ti filmi so: Opreznost (1927), Zakaj dekleta rečejo ne (1927), Morajo drugi moške priti prvi (1927). Melodrama Nohena ženska ne ve iz leta 1921 je posnel Tod Browning. Prijatelj, iz leta 1928 je predzadnji nemi film Maxa Davidsona. Lajna iz leta 1929 je njegov prvi zvočni film v režiji Hała Roacha.

V. Predstavitev filmov, ki jih hrani UCLA Film and Television Archive

Iz njihove bogate zbirke je bil prikazan film Lotusov cvet iz leta 1921. Film naj bi prikazal kitajsko zgodbo s kitajskimi igralci in kitajskim denarjem.

Film Rheims iz leta 1921 je dokumentarni film režiserja Charlesa Releigha. Prikazuje ruševine v Franciji kot posledico prve svetovne vojne. Posnet je bil s pomočjo barvnega procesa Prizma, ki ga je uvedel W.V.D. Kelley. Barvni sistem Prizma se je uporabljal samo pri snemanju kratkih in potopisnih filmov.

V filmu Svetla ruta iz leta 1923 sta igrala Richard Barthelmess in Dorothy Gish. Oba sta bila zvezdi ameriškega nemega filma. Dogajanje je postavljeno v Havano pod špansko nadoblastjo. Zgodba je polna intrig, zakulisnega političnega boja in ljubezni.

V počastitev sedemdesetletnice prve predstavitve Vitaphona, zvočnega posnetka na disku, je bil prikazan Drugi Vitaphone program. Proces je predstavil Warner Bros 7. 10. 1926 v New Yorku. V programu so sodelovali znani glashbeniki in igralci iz mjuziklov.

Syd Chaplin, brat Charleja Chaplina, je igral v filmu The better 'Ole znani lik "Old Billa" iz stripa o britanskem vojaku iz prve svetovne vojne. Lik je kreiral Bruce Bairnsfather. Pri obnovitvi traku so sodelovali Narodni Filmovy Arhiv iz Prage, Cineteca Italiana iz Milana in Filмотeca Generalitat Valenciana iz Valencije. Te ustanove so prispevale manjkajoče prizore.

Prikazani so bili tudi trije kratki filmi o Ernestu Lubitscu. Štiriminutni film Ernest Lubitsch doma v Hollywoodu iz leta 1923, triinpolminutni film Ernest Lubitsch na snemanju Rosite iz leta 1923 in iz leta 1928 edini dosedaj znani najavni reklamni film za Patriota.

Remake filma Dolina velikanov iz leta 1927 v režiji Charlesa J. Brabina je bolj spektakularen od prvega filma, posnetega 1919. Posneta sta bila še dva remakea, leta 1938 v barvah in leta 1952 pod drugim naslovom Velika drevesa.

Predvajana sta bila tudi triminutni zvočni filmi o praznovanju srebrnega jubileja Carla Laemmleja iz leta 1932 (med tistimi, ki mu čestitajo je tudi Erich von Stroheim) in najavni reklamni predfilm za Tabu režiserja F.W. Murnaua iz leta 1931.

Predzadnji film, posnet v 2-barvnem Technicolorju, je bil Legong (Ples devic) /Zgodba z južnih morij, ki sta ga režirala Henry de la Falaise in Gaston Glass. Film je bil posnet z domačimi igralci na Baliju. To je film o zanikani ljubezni mladeniča do mlade plesalke v templju. Ta zaradi tega naredi samomor. V njem so prikazani tudi nekateri domači običaji prebivalcev Balija (pogrebna slovesnost, ples v templju).

VI. Animator Gregory La Cava

Gregory La Cava je bil ameriški režiser, scenarist in producent. Med prvo svetovno vojno je začel delati v Bray Studios v Hollywoodu. Ustvarjal je kot animator risank, ki jih je režiral Raoul Barre. Predvajane so bile štiri risanke: Risanke na seminarju, Risanke na plaži, Risanke na podeželju in Risanke v hotelu. Vse so bile narejene leta 1915.

Leta 1916 je postal glavni urednik, scenarist in režiser v Hearst International Comic Films. Ustvaril je risana lika Krazy Kat in Ignatz Mouse. Iz te serije je

bilo prikazanih 10 risank. Med leti 1917-1920 je uvedel nove risane junake Katzenjammer Kids. Iz tega obdobja je bilo predvajanih 14 filmov.

V začetku dvajsetih let je prenehal z delom animatorja in začel režirati celovečerne filme.

VII. 100. obletnica olimpijskih iger

V počastitev 100. obletnice modernih olimpijskih iger sta bila prikazana dva filma o olimpijskih igrah leta 1896 v Atenah. Filma v resnici nista bila posneta leta 1896 v Atenah, ampak na kasnejših igrah. Prvi resnični posnetki so z iger v Londonu leta 1908. Posneto je bilo teknovanje v maratonu. Več športnih dogodkov je bilo posnetih na igrah leta 1912 v Stockholmu. Z iger 1920, v Antwerpnu so bili posnetki svečane otvoritve. Prvi dolgi film (12 kolutov) je z iger v Parizu leta 1924. V film so vključeni posnetki prvih zimskih olimpijskih iger v Chamoniuxu. Film traja 196 minut.

Poleg uradnega programa so bili na festivalu še drugi spremljevalni programi.

V spomin na ameriško igralko Blanche Sweet so bili prikazani trije njeni zgodnji filmi. Prelisičen podlež režiserja Macka Sennetta iz leta 1911 je prava redkost, ki se v njeni filmski bibliografiji ponavadi ne omenja. Žal se je ohranilo samo pet minut in pol filma. Ko je leta 1913 zapustila Biograph, je za Majestic/Mutual leta 1914 posnela deset kratkih filmov, od katerih se jih je le nekaj ohranilo. V enem izmed ohranjenih filmov, v filmu z naslovom Majhna podeželska miš, igra mlado nedolžno dekle, kar je nenavadno, ker je znana kot igralka, ki je igrala močne in neodvisne ženske like. Po svojem prehodu v Jesse L. Lasky Feature Play Company (pozneje znan kot Paramount) je leta 1916 posnela film Javno mnenje. Film je socialna drama o senzacionalnem članku o kriminalnem dejanju, v katerem je osumljeni že vnaprej obsojen. Ohranil se je samo del filma.

V programu Novo iz arhiva je Slovenska Kinoteka prikazala na novo odkrita filma Žongler iz leta 1909 in Prvi sledovi starosti režiserja Franza Hoferja iz leta 1913.

V programu Dodatna predvajanja smo videli zgodnja filma ameriškega komika Harolda Lloydja. V obeh, Peculiar patient' pranks in Vsakih deset minut iz leta 1915, je zelo vidno kopiranje komike C. Chaplina.

Prikazani so bili tudi na novo odkriti filmi Georgesa Meliësa. Filma iz leta 1897, Na strelah in Predaja Tournavosa ter film iz leta 1899 Ples ognja z ročno pobarvanimi sličicami, Potovanje družine Bourichon iz leta 1912 je bil v njegovi filmografiji naveden ali kot izgubljen ali nedokončan. To je zadnji posneti film velikega mojstra in pionirja svetovne kinematografije.

V Labko noč nemi filmi je bil prikazan film Španski praznik francoske režiserke, scenaristke in teoretikarke filma Germaine Dulac. Za svoj znani film Španski praznik iz leta 1919 je pripravila sedemminutno študijo plesalcev iz Kordobe in Seville. Germaine Dulac je znana kot predstavnica in propaga-

torka impresionizma.

Robert Benchley, ameriški scenarist in igravec, je napisal scenarij za komični in bizarni film *Seksualno življenje polipa* iz leta 1928.

Večina "zvočnih" filmov tega obdobja je bilo sinhroniziranih s pomočjo fonografskih plošč. Serije, ki jih je posnel Lordier (pravo ime Levy) med leti 1917 in 1918 so se predvajale v spremljavi pevcev. Med predvajanjem filma *Quand Madelon* iz leta 1917 so peli trije uslužbenci francoske kinoteke.

George Eastman je na svojem popotovanju po Afriki leta 1926 posnel film o lovu na nosoroga in leva.

Naslednji film, ki so ga dosedaj imeli za izgubljenega, je bila vizualna pantonima *Germaine Dulac* z naslovom *Tisti*, ki so stopljeni iz leta 1928.

Prikazan je bil tudi eden najzgodnejših primerov pornografskega filma z nedoločeni datumom proizvodnje.

Zadnji film v tem programu je bil *Ljubezen Manchu* iz leta 1928.

Fondacija Luisa B. Mayera izvaja intenziven program obnove filmov Janet Gaynor. To je znana ameriška igralka, ki je v svoji filmski karieri posnela približno 36 filmov. Prvi film je posnela leta 1926. S svojim delom pri filmu je prenebala konec tridesetih let. Na festivalu je bil prikazan njen prvi film *Pep* z lenega "Y", v katerem je igrala stransko vlogo. Kot je dosedaj znano, bi naj to bil njen prvi celovečerni film, v katerem je nastopala.

V programu *Posebni dogodek* sta bila prikazana dva filma. Prvi je bil nemški film v dveh delih *Indijski grob* režiserja Joeja Mayja iz leta 1921. Scenarij sta napisala Thea von Harbou in Fritz Lang. Med filmi, posnetimi v letu 1921, je bil pri gledalcih zelo dobro sprejet in je doživel velik uspeh. J. May je bil režiser melodram, trilerjev in pustolovskih filmov. Film spada v zadnjo navedeno kategorijo, kar je tudi eden izmed vzrokov njegove popularnosti. Posneta sta bila še dva remakeja: leta 1938 v režiji Richarda Eichberga in konec petdesetih v režiji Fritza Langa. Za to predvajanje je Bundesarhiv naredil novo obarvano (tinted) kopijo.

Drugi film je bil *Za - La - Mort/Sen Za - La - Vie* italijanskega režiserja in igralca Emilia Ghioneja, iz leta 1924. To je edini film, ki ga je posnel izven Italije. Lik *Za - La - Morta* je kreiral leta 1914 in ta je postal neke vrste italijanski nacionalni junak. *Za - La - Mort* je v pariškem podzemlju pomenil "Živela smrt". Lik je nastal kot protiutež Arsena Lupina, galantnega lopova-gospoda. Do leta 1924 je Ghione posnel in odigral večje število filmov s tem likom.

V počastitev Williama K. Eversona (D.W. Harta) je bil prikazan film *Kapitan Celuloid* proti filmskim piratom iz leta 1968. Nastajal je več kot deset let in se norčuje iz serije filmov o *Fantomasi* in iz črnega filma (film noir).

Festivala v Pordenoneju se je kot vsako leto udeležilo veliko število udeležencev, predvsem iz filmskih arhivov, muzejev, inštitutov in kinotek ter zgodovinarjev nemega filma. Vodstvo Arhiva Republike Slovenije je omogočilo trem delavcem Slovenskega

filmskega arhiva, Marti Rau Selič, Alojzu Tršanu in Vladimirju Sunčiču, da smo se udeležili festivala.

Menim, da je obisk festivala in ogled filmov pripomogel k boljšemu poznavanju svetovne filmske dediščine in načinu ter skrbi zanjo. Nenazadnje bi omenil še pozitivne izkušnje z navezovanjem in vzdrževanjem stikov z delavci iz drugih evropskih in svetovnih filmskih arhivov.

LITERATURA:

Filmska enciklopedija, 1. A -K, Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb 1986.

Filmska enciklopedija, 2. L -Ž, Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb 1990.

Le Giornate del Cinema Muto, XV Edizione 12-9 ottobre 1996, Cinema Verdi, Pordenone Calendario delle Giornate del Cinema Muto 1996.

Zsolt Kohati, *The History of Hungarian Silent Movies*, Le Giornate del Cinema Muto 1996.

Yekaterina Khokhlova, *Kuleshov's Effects*, Russian Heritage, N. 2 1995.

The Lumière Project - The European Film Archives at the Crossroads, ed. by Catherine A. Surowiec, Projecto Lumière, 1996.

Vladimir Sunčič

53. kongres FIAF v Cartageni, 19. - 26. april 1997

Tokrat je bil trinajdeseti kongres FIAF, Svetovne zveze filmskih arhivov, v Kolumbiji v Južni Ameriki, v mestu Cartagena de Indias, ki so ga leta 1533 ustanovili Španci kot najpomembnejšo vojaško postojanko v svojih bogatih kolonijah. Da je bil kongres v Cartageni, dokazuje tudi dokajšnjo moč južnoameriških filmskih arhivov oziroma kinotek, posebej kinoteke iz Bogote in Baranquille, ki sta pod pokroviteljstvom njihovega filmskega sklada zmogli in izvrstno opravili ta precejšnji organizacijski podvig.

Na kongresu so bili v redno članstvo sprejeti makedonska in vatikanska kinoteka ter iranski filmski arhiv. Za predsednico je bila ponovno izvoljena Michelle Aubert, med desetimi člani izvršnega odbora pa sta bila iz naše bližine izvoljena Vittorio Boarini z Bologne in Peter Konlechner iz Dunaja. Določili so tudi mesta kongresov za naslednja tri leta. Drugo leto bo v Pragi, nato v Madridu in leta 2000 v Londonu.

V Cartageni je bilo tudi zasedanje ACE, Združenja evropskih filmskih arhivov, kjer je bila glavna točka razprava o statusu bodočih članov, o tem, kdo je lahko član ACE, ali samo člani FIAF ali tudi druge sorodne organizacije. Ker ni bilo soglasja, je predsednik Jose Manuel Costa o tem poslal vsem dosedanjim članicam vprašalnik, dokončna odločitev pa bo predvidoma sprejeta na naslednjem zasedanju oktobra 1997 v Pordenoneju.

Rdečo nit simpozija v Cartageni je nakazoval že